

**YENİ İSVİÇRE FEDERAL MEDENÎ USÛL
YASASI'NDA YER ALAN TOPLULUK DAVASI
(m. 89) ÜZERİNE KISA BİR NOT**
“MEMORANDUM REGARDING THE GROUP LITIGATION (ARTICLE
89) IN THE NEW SWISS FEDERAL CODE OF CIVIL PROCEDURE”

Cenk AKİL*

Özet : İsviçre’de 1.1.2011 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere federal düzeyde Medenî Usûl Yasası yürürlüğe girmiştir. Anılan Yasa’nın 89. maddesi ile topluluk davası kabul edilmiştir. Buna göre üyelerinin yahut belli menfaat gruplarının menfaatlerini korumaya yetkili dernekler ve diğer kuruluşlar kendi adlarına ilgililerin haklarına yönelik ihlal tehdidinin men edilmesi, mevcut ihlalin tespiti yahut ihlalin hukuka aykırılığının tespiti için dava açabilirler.

Anahtar Kelimeler : Medenî yargılama hukuku, İsviçre Medenî Usûl Yasası, hukukî himaye, topluluk davası.

Abstract : The Code of Civil Procedure at federal level has entered into force in Switzerland being effective from the date of 1.1.2011. The group litigation has been adopted with the Article 89 of the mentioned Code. According to this, associations and other institutions which are entitled to protect the interests of their members or of certain interest groups may bring an action before the court on their behalf for the bar of the threat of violation, declaration of the existing violation or declaration of the contrariety to law of the violation directed to the rights of those concerned.

Keywords : Civil procedure law, The Swiss Code of Civil Procedure, legal protection, group litigation.

* Ar. Gör., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra - İflas Hukuku Anabilim Dalı.

GİRİŞ

Günümüz toplumlarının ulaşmış oldukları sosyal, endüstriyel ve ticari düzey yeni hukukî düzenlemelerin yapılmasını da zorunlu kılmaktadır. Diğer bir deyişle hukuk düzenleri çağdaş toplumların ihtiyaçlarına cevap vermek zorunda kalmaktadır. Bunun bir sonucu olarak özellikle kitlelerin müşterek sorunlarda kendi haklarını himaye edebilmeleri ve adalete ulaşabilmeleri için topluluk davasına ilişkin düzenlemeler kaçınılmaz hale gelmiştir. Nitekim bu gelişmelere parel olarak 12.1.2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 113. maddesinde de topluluk davası¹ düzenlenmiştir². Bu hükme göre dernekler ve diğer tüzel kişiler, statüleri çerçevesinde, üyelerinin veya mensuplarının yahut temsil ettikleri kesimin menfaatlerini korumak için, hukuka aykırı durumun giderilmesi yahut ilgililerin gelecekteki haklarının ihlal edilmesinin önüne geçilmesi için dava açabilirler. Bu hüküm kabul edilirken yeni İsviçre Federal Medenî Usûl Yasası m. 89'da düzenlenmiş bulunan topluluk davasına ilişkin düzenlemeden de yararlanılmıştır. Aşağıda söz konusu düzenleme kısaca tanıtılacaktır.

I- GENEL OLARAK

Topluluk davası medenî yargılama hukukunda kolektif hukukî himayeyi³ sağlayan araçlardan biri olarak görülmektedir⁴. Kolektif

¹ Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı'nın 118. maddesine karşılık gelen bu maddenin başlığı Tasarıda "grup davası" idi. Daha sonra başlık "topluluk davası" olarak değiştirilmiştir. Bu konuda bkz. Yavuz Alangoya / Kamil Yıldırım / Nevhis Deren-Yıldırım, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler*, İstanbul 2006, s.61; İbrahim Özbay, "Grup Davalarına Kavramsal Bir Yaklaşım ve Ortak Hukuk (Common Law) Sistemlerinde Grup Davalarına İlişkin Gelişmeler", (Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, İstanbul 2007, s. 1967-1988), s. 1988.

² Topluluk davası medenî yargılama kanunumuza ilk defa 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile girmişse de bundan önce de hukukumuzun topluluk davasına tamamıyla yabancı olduğu söylenemez. Topluluk davasına ilişkin çeşitli kanunlardaki düzenlemeler için bkz. İbrahim Özbay, *Grup Davaları*, Ankara 2009, s. 209 vd.; Emel Hanağası, *Davada Menfaat*, Ankara 2009, s. 220 vd.; Eser Tekeli, *Grup Davası* (Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi), Ankara 2008, s. 20 vd.

³ Kolektif hukukî himayenin altında kolektif menfaat yatmaktadır. "Kolektif menfaat" kavramı hakkında geniş bilgi için bkz. Hanağası, s. 195 vd. Toplumsal gelişmenin kolektif menfaatlerin korunmasını faydalı; hatta zorunlu kıldığına ilişkin olarak bkz. İlhan Postacıoğlu, "Dava Teorisi Üzerine Bazı Mülahazalar" (Tahir Taner Armağanı, İstanbul 1956, s. 737-752), s. 744.

⁴ Dominik Gasser / Brigitte Rickli, *Schweizerische Zivilprozessordnung, Kurzkommen-*

hukukî himaye yolları hakları ihlâl edilenlerin zarar verenler hakkında dava açmaktan kaçınmaları, yani haklarını koruma hususunda gösterdikleri pasif tutum nedeniyle kabul edilmiştir⁵.

Topluluk davası derneklere ve diğer kuruluşlara belli şartlar altında temsil ettiği kişilerin kişilik haklarının ihlâli halinde ilgili kişi hakkında kişilik hakkı ihlâlini toplu olarak ileri sürmesine imkân veren bir davadır. Burada derneklere kendi menfaatleri ihlâl edilmiş olmasına rağmen yabancı menfaatlerin korunması için verilmiş bulunan bir dava hakkı söz konusudur. Topluluk davasının açılması halinde davanın sonucundan, sadece dava açan dernek ya da topluluğu temsil eden tüzel kişi değil, o menfaate ya da hakka sahip olan herkes yararlanmaktadır⁶.

Bilindiği gibi İsviçre’de Anglo-Sakson hukuku kökenli grup davası yer almamaktadır⁷. Grup davasına yönelik olarak doktriner, yargı-

tar, Zürich 2010, s. 79. Zira bu dava ile sübjektif hakların tespiti ve hayata geçirilmesinin ötesinde toplu menfaatler ileri sürülmektedir. Bkz. Reinhard Greger, “Verbandsklage und Prozessrechtsdogmatik-Neue Entwicklungen in einer schwierigen Beziehung” (ZZP 2000/4, s. 399-412), s. 399. Karş. Dietmar Baetge, “Das Recht der Verbandsklage auf neuen Wegen” (ZZP 1999/3, s. 329-351), s. 330. Anılan son yazar topluluk davası ile ilk etapta sübjektif hakların değil, aksine objektif hukukun yani kamu menfaatinin hayata geçirildiğini ifade etmiştir. Topluluk davası yolu ile ferdi-liberal medenî yargılama hukuku anlayışından sapılarak sosyal hukukî koruma usulünün benimsendiği hakkında bkz. Peter Gilles, “Prozessrechtliche Probleme von verbraucherpolitischer Bedeutung bei den neuen Verbraucherverbandsklagen im deutschen Zivilrecht” (ZZP 1985/1, s. 1-31), s. 2.

⁵ Nevhis Deren-Yıldırım, “Kollektif Hukukî Himaye-Medenî Usûl Hukukunda Sonun Başlangıcı mı, Etkin Hukukî Himayenin Vazgeçilmez Unsuru mu?” (YD 1997/1-2, s. 137-154), s. 139.

⁶ Hakan Pekcanitez / Oğuz Atalay / Muhammet Özkes, *Medenî Usûl Hukuku*, 10. B., Ankara 2011, s. 318.

⁷ Gerhard Walter, “Mass Tort Litigation in Germany and Switzerland”, *Duke Journal of Comparative & International Law* Vol. 11, 2001 (s. 369-379), s. 373; Samuel P. Baumgartner, “Class Actions and Group Litigation in Switzerland” (<http://ssrn.com/abstract=932064>), s. 3 İsviçre hukukunda grup davasının neden kabul edilmek istenmediği hakkında yasalaştırma sürecinde başlıca iki gerekçe ileri sürülmüştür. Bunlardan birincisine göre bir kişinin diğerlerine haber dahi vermemeksin onlar adına bağlayıcı biçimde dava hakkını kullanmasının Avrupa hukuk anlayışına yabancı olup; davaların bir arada görülmesi konusunda “dava arkadaşlığı” ile “davaların birleştirilmesi” kurumlarından yararlanılabilir. İkinci gerekçeye göre ise grup davasının işlevselliği menşe ülke konumunda bulunan Amerika Birleşik Devletleri’nde dahi tartışmalıdır. Buna göre bu dava ciddi organizasyon problemlerine yol açtığı gibi dava açmakta yetkili grupların tanımlanması ve dava sonucu elde edilen kazancın paylaşılmasında da sorunlar yaşanmaktadır. Zira ilgili grup üyeleri davaya katılmama (*opt out*) hakkına sahiptirler. Nihayet, grup

sal, kültürel ve ekonomik itirazlar ileri sürülmektedir. Bununla birlikte kitlelere yönelik haksız fiiller bakımından grup davasına duyulan ihtiyacı karşılayamaya yönelik başka bir takım hukukî çareler öngörülmüştür. Bunlardan biri grup davası yoluyla ileri sürülebilecek taleplerin hükümet kuruluşları tarafından talep edilebilmesi ve dava konusu yapılabilmesi; ikincisi ise kitlelere yönelik olarak işlenmiş haksız fiiller nedeniyle gündeme gelebilen deneme davaları, fonlara yönelik çözümler, birlik davaları ve çeşitli çok taraflı çözümlerdir⁸.

II- YASAL DÜZENLEME

Topluluk davası aslında İsviçre'de uzun bir geçmişe sahiptir⁹. Topluluk davası ilk olarak 1937 yılında patentin butlanı için açılan bir dava ile kabul edilmiştir. Bunu müteakip 1943 tarihli Haksız Rekabet Yasası m. 2, III ile mevzuata girmiştir. Bu gelişmeyi Gayri Maddi Malları ve Rekabet Hukuku kapsamında (Markanın Korunması Yasası m. 56, I/b; Rekabet Yasası m. 10, II/b) ile Toplu İş Sözleşmesi Yasası m. 15, II ile kabul edilen düzenlemeler izlemiştir.

Medenî Usûl Yasası Ön Tasarısı'nda topluluk davası ile genel olarak tespit, ref ve kaçınma (içtinap) taleplerinin ileri sürülmesi kabul edilmişti. Böylelikle özellikle kartel hukukuna ilişkin düzenlemeler ile tüketicinin korunması hukuku kapsam içine alınmak istenmişti. Yasalaşma sürecinde bu geniş kapsamlı hüküm sert eleştirilere maruz

davalarının kötüye kullanıldığına da rastlanılmakta olup dava konusu edilen miktarlar astronomiktir. Bu şekilde davalı taraf -bir gecede iflâsın eşiğine gelmek istemiyorsa - pes etmeye zorlanmaktadır. Nitekim bu durum Amerikan hukukunda "yasal şantaj" olarak adlandırılmaktadır (Botschaft zur Schweizerischen Zivilprozessordnung, s. 7290: www.admin.ch/ch/d/fff/2006/7221.pdf). Baumgartner ise İsviçre hukukunda grup davasına karşı duyulan isteksizliğin temel iki sebebi olduğunu dile getirmiştir. Yazara göre bu sebeplerden birincisi başka ülkelerden yeni usulî araçların iktibasından kaçınılmak istenmesidir. Zira İsviçre'de mevcut 26 kantonun usulî düzenlemelerinin tek bir federal usul yasasında birleştirilmesi zaten yeterince güç olmuştur. Bir de buna dışarıdan iktibas edilen yeni usulî araçların eklenmesi doğru olmayacaktır. İkinci sebep ise grup davasının kabul edilmesi durumunda sırf karşı tarafı, yani davalıyı uzlaşmaya zorlamak için bu davanın bir araç olarak kullanılacağı endişesidir (Baumgartner, s. 13-14).

⁸ Özbay, s. 59.

⁹ Florian Bommer / Richard Gassmann / Beat Mathys, *Schweizerische Zivilprozessordnung*, Bern 2010, s. 382.

kalmış ve özel hukuktan kaynaklanan taleplerin münferit kişilere ait olduğu ve bundan dolayı ferdi olarak ileri sürülmesi gerektiği üzerinde durulmuştur¹⁰. Ayrıca Amerikan hukuk uygulamasında görülen grup davasının kötüye kullanılmasına yönelik girişimler de bir eleştiri olarak dile getirilmiştir¹¹.

Bu eleştiriler 1.1.2001'den itibaren geçerli olan Federal Medenî Usûl Yasası hazırlanırken¹² dikkate alınmıştır. Topluluk davası bahsi geçen Yasanın 89. maddesinde¹³ düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre statüleri gereğince belirli kişi gruplarının menfaatlerini korumaya yetkili olan, tüm İsviçre ya da İsviçre'nin belli bölgesi çapında faaliyet gösteren dernekler ve diğer kuruluşlar bu kişi gruplarının üyelerinin kişilik haklarının ihlâli durumunda kendi adlarına dava açabilirler. Topluluk davası ile şunlar talep edilebilir: a. Gelecekteki ihlâl tehlikesinin önlenmesi; b. Mevcut bir ihlâlin ortadan kaldırılması; c. Eğer bir ihlâlin etkisi hala devam etmekte ise bu ihlâlin tespiti¹⁴. Topluluk davasına ilişkin özel hükümler saklıdır.

İMUY m. 89 uyarınca bir topluluk davası açılabilmesi için bir kişi grubunun üyelerinin kişilik haklarının ihlâl edilmiş olması şarttır¹⁵. Burada akla öncelikle İsviçre Medenî Yasası m. 28 ve devamında korunan değerlerin ihlâli gelmektedir. Bu bağlamda kişisel özgürlük ve onur ile kişilerin sahip olduğu fiziki ve psikolojik bütünlük, özel yaşamın korunması ve ekonomik gelişme ile kişilik haklarının korunmasını somut biçimde hükme bağlayan özel düzenlemeler de buraya dâhildir. Örneğin, İsviçre Borçlar Yasası m. 328 yahut Bilgilerin Korunması Yasası m.

¹⁰ Botschaft, s. 7289.

¹¹ Bommer / Gassmann / Mathys, s. 382.

¹² İsviçre Federal Medenî Usûl Yasası'nın hazırlık çalışmaları hakkında geniş bilgi için bkz. Yavuz Alangoya, "İsviçre'de Yeni Federal Medenî Usûl Kanununa Doğru" (Özer Seliçi'ye Armağan, Ankara 2006, s. 83-102), s. 83 vd.; Murat Atalı, "İsviçre Federal Hukuk Muhakemeleri Kanunu Ön Tasarısı Hakkında Değerlendirmeler" (MİHDER 2006/III, s. 607-631), s. 607 vd.

¹³ Söz konusu madde Federal Hukuk Muhakemeleri Yasa Taslağı'nın 79. maddesini karşılıkmaktadır. Bu maddenin tercümesi için bkz. Murat Atalı, "İsviçre Federal Hukuk Muhakemeleri Kanunu Taslağı" (MİHDER 2005/I, s. 123-188), s. 139.

¹⁴ Görüldüğü gibi burada tazminat talebinden bahsedilmemiştir. Aynı şey HMK m. 113 bakımından da geçerlidir. Bu konuda bkz. Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım, s. 61.

¹⁵ Diğer bir deyişle, topluluk davasının kapsamı kişiler hukukuna ilişkin normların ihlâliyle sınırlandırılmıştır (Gasser / Rickli, s. 79).

15 gibi. Bu cümleden olarak bir ırkın, dini bir cemaatin ya da politik bir grubun şeref ve haysiyetine leke sürülmesinde ya da pek çok kişinin şahsi bilgilerinin araştırılıp temin edilmesi hallerinde topluluk davası açılabilir¹⁶.

Topluluk davası açılabilmesi için menfaati ihlâl edilen grubun kaç kişiden oluşması gerektiği konusunda herhangi bir hüküm bulunmamasıyla birlikte yasalaştırma sürecinde yapılan tartışmalardan hareketle yasa koyucunun topluluk davası açılabilmesi için grubun tüm üyelerinin kişilik haklarının ihlâl edilmiş olmasını aradığı sonucuna varılabilir. Fakat her somut olayda grubun nasıl tanımlandığı, özellikle grubun üyelerinin hangi özellikleri itibarıyla üçüncü kişilerden ayrıldığı incelenmelidir¹⁷.

Grup üyelerinden birinin sahip olduğu bireysel özellik nedeniyle kişilik hakları ihlâl edilmişse, örneğin, bir meslek grubu üyesinin mesleki onuruna tecavüz edilmişse topluluk davası açılamaz. Şayet pek çok kişiye yönelik bir ihlâl, aynı zamanda bu kişilerin oluşturduğu bir grubu kapsamıyorsa bu durumda topluluk davası yerine ihtiyari dava arkadaşlığı (İMUY m. 71) gündeme gelecektir¹⁸.

Topluluk davasını ancak belli bir temsil yetkisini haiz dernek ya da kuruluş açabilir¹⁹. Nitekim, İMUY m. 89'da davacının tüm İsviçre ya da belli bir bölge çapında öneme sahip olması aranmıştır. Bundan dolayı sadece belli bir bölgeyi ilgilendiren yani yöresel nitelikteki talepler topluluk davası yoluyla ileri sürülemez²⁰. Bunun dışında dava açan kuruluşun²¹ kendi statüsüne göre ilgili grup üyelerinin menfaatlerini koruma konusunda yetkili de olması gerekir. Söz konusu menfaatler ekonomik ya da ideal olabilir²².

¹⁶ Bommer / Gassmann / Mathys, s. 382.

¹⁷ Bommer / Gassmann / Mathys, s. 382.

¹⁸ Bommer / Gassmann / Mathys, s. 382.

¹⁹ Kuruluşun dava hakkı, hakkı ihlâl edilen münferit kişinin dava hakkından bağımsızdır. Kuruluş aynı zamanda münferit bir kişinin de dava açmaya yetkili olduğunu ispatlamak mecburiyetinde değildir. Topluluk davasının bu özelliği İsviçre hukukunda haksız rekabet hakkındaki federal yasanın yürürlüğe girdiği 1988 yılından beri tanınmaktadır (Botschaft, s. 7289).

²⁰ Bommer / Gassmann / Mathys, s. 382.

²¹ Bu kuruluşun hukukî formu (dernek, şirket, kurum) ve amacı (ekonomik, ideal) önemli değildir. Bkz. Gasser / Rickli, s. 80.

²² Botschaft, s. 7289.

Vakıf gibi hiçbir üyeye sahip olmayan kuruluşlar da dava açmaya yetkilidir. Zira topluluk davası ile kuruluşun “*kendi üyelerinin*” menfaatlerinin değil, belli bir kişi grubunun menfaatlerinin korunması amaçlanmıştır²³. Diğer bir deyişle, topluluk davası yoluyla muhtemel üyenin korunması değil, aksine “*belli kişi grupları*”nın menfaatlerinin korunması amaçlanır²⁴. Topluluk davası bakımından “*ilgili*” sayılacak kişilerin ise dava açan kuruluşun üyeleri olması gerekmemektedir. Dava açan kuruluş yasanın aradığı şartları taşııyorsa açmış olduğu dava aktif husumet ehliyetinin bulunmaması nedeniyle reddedilecektir. Topluluk davası yoluyla kişilik hakları ihlâlinin men edilmesi, yapılan ihlâlin ortadan kaldırılması yahut bu ihlâlin tespiti istenir. Diğer deyişle, topluluk davası yoluyla sadece menfi mahiyetteki talepler ileri sürülebilir²⁵. Topluluk davası yoluyla bir grubun tamamının kolektif talepleri onları temsil eden kuruluş tarafından ilgililerin bireysel menfaatleri ihlâl edilmeksizin dava konusu edilebilir. Buna karşılık topluluk davası yoluyla tazminat istenemez. Tazminat talebi bireysel olarak ileri sürülebilir. Şüphesiz topluluk “*kendi*” menfaatini korurken herhangi bir sınırlandırmaya tâbi değildir²⁶.

Davayı açan kuruluş İMUY m. 89 uyarınca kendi adına hareket ettiğinden hüküm sadece onu etkiler; menfaatini temsil ettiği kişileri etkilemez. Bu husus, topluluk davasını davayı takip yetkisinden ayıran bir özelliktir. Topluluk davası bakımından “*ilgili*” konumunda bulunanlar topluluk davasının reddinden sonra aynı davalıya karşı bir kez daha bireysel taleplerini ileri sürebilirler. Bu yolla topluluk davasını açmış olan kuruluşun davada ileri sürmeyi ihmal etmiş olduğu vakıalar ve iddialar ikinci bir davada ileri sürülebilecektir²⁷.

²³ Gasser / Rickli, s. 80.

²⁴ Buna örnek olarak “*avukatlar*”, “*kadınlar*”, “*göçmenler*” verilebilir. Grubun münferiden tanımlanması güçtür. Çünkü her bir üst grup (ör. avukatlar) kendi içinde sayısız alt gruplara da ayrılabilir (ör. Dünya avukatları, Avrupa avukatları, İsviçre avukatları, Bern Kantonu avukatları vs.). Bu noktada ihlâl edilen kişilik hakkının açıklığa kavuşturulmasındaki kamusal menfaat belirleyici bir rol oynamaktadır (Gasser / Rickli, s. 80).

²⁵ Buna karşılık tazmin edici mahiyetteki talepler (maddi ve manevi tazminat) ileri sürülemez. Söz konusu tazminatlar ferdi olarak açılacak bir dava ile istenebilir (Gasser / Rickli, s. 80).

²⁶ Botschaft, s. 7289.

²⁷ Bommer / Gassmann / Mathys, s. 386.

III- GENEL OLARAK GRUP DAVASININ YERİNİ TUTAN USÛLÎ ARAÇLAR

İsviçre hukukunda kitsel zararlara ilişkin olarak Amerikan hukukundaki gibi grup davası açılmamaktadır. Grup davasının açılmasını gereken hallerde ise “*hükümet kuruluşları*” bu tip işlemlerle meşgul olmaktadır. Örneğin, İsviçre’de erkeklere ve kadınlara eşit davranılmasını gözetken federal ofis cinsiyet ayrımcılığının yapıldığı ileri sürülen halleri ele almaktadır. Benzer şekilde Federal Kartel Komisyonu karteli önleyen mevzuatın hayata geçirilmesiyle görevlidir. İsviçre hukukunda kitsel zararın ortaya çıkması durumunda başvurulabilecek yollar şunlardır: Deneme davası, dernek davası, fonlara yönelik çözümler ve çeşitli çok taraflı çözümlerdir²⁸.

Deneme davasında, davacılar tek bir dilekçeyle dava açma konusunda anlaşmakta ve verilecek hükmü benimsemektedirler. Örneğin 1986 yılında, Çernobil nükleer kazasından sonra İsviçre’de pek çok çiftçi satın alınmayacağını düşündükleri için elde ettikleri hâsılatı imha etmişlerdir. Çiftçilerden biri İsviçre hükümetine karşı dava açmıştır. Bu dava diğer üreticiler için de model teşkil etmiştir²⁹.

İkinci yol ise dernek davasıdır, bu dava tipinde kamu menfaatini gözetken bir kuruluşun açmış olduğu bir dava söz konusudur. Kuruluşun böyle bir dava açabilmesi için statüsünde amaçlarından birinin de üyelerinin menfaatlerini korumak olduğu gösterilmek zorundadır³⁰.

Üçüncü yol ise fonlara yönelik çözümlerdir. Kitsel zarar ile ilgili üçüncü yol ise yasama meclisi tarafından kabul edilmiş bulunan fonlara yönelik çözümlerdir. Bu bağlamda bir ilaçtan kaynaklanan hatalı doğumlar neticesinde Almanya’da mağdurlar için bir fon kurulmuştur. Yasa ilaç üreticisinin belli bir miktar para ödemek suretiyle bir fon oluşturmamasını amirdir. Bu düzenleme neticesinde Amerikan tipi grup davasındaki duruma benzer bir şekilde mağdurlara ödeme yapılması sağlanmaktadır³¹.

²⁸ Özbay, s. 59.

²⁹ Walter, s. 372; Baumgartner, s. 44.

³⁰ Walter, s. 375.

³¹ Walter, s. 376.

Çok taraflı çözümler ile ise genel olarak tarafların birleşmesi, bekletici mesele sayma ve üst derece mahkemesi tarafından davaların birleştirmesi usulleri kastedilmektedir. Tarafların birleşmesine örnek olarak bir uçak kazasının mağdurlarının birleşerek ilgili uçak şirketine karşı birlikte dava açmaları örnek gösterilebilir. Bu kişilerin ayrı ayrı dava açmaları durumunda ise aradaki irtibattan dolayı davaların birleştirilmesi mümkündür. Bir diğer yol ise diğer davanın sonucunun bekletici mesele sayılmasıdır. Buna göre kitsel zararın meydana geldiği bir olayda davacıların hepsi aynı mahkemede dava açmayabilirler. Bu durumda mahkeme, dava sonunda insicamlı bir hüküm verebilmek için diğer davanın sonucunu bekleyebilir³².

Üçüncü yol ise üst derece mahkemesinin davaları birleştirmesidir. Bu ihtimalde aynı olaydan dolayı davacılar farklı mahkemelerde dava açmışlarsa üst derece mahkemesi açılan bu davaların yetkili tek bir mahkemede görülmesini karara bağlayabilir³³.

SONUÇ

Gerek 1.1.2001 tarihinden itibaren geçerli olan İsviçre Federal Medenî Usûl Yasası gerekse 1.10.2011 tarihinden itibaren yürürlüğe girecek olan 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu topluluk davasına yer vermek suretiyle medenî yargılama hukukundaki gelişmelere uygun olarak kolektif hukukî himayeye verdikleri önemi göstermişlerdir. Topluluk davasının kabul edilmesiyle bir yandan toplumsal yararın korunması bağlamında dar ve teknik anlamda hukukî yarar kavramında bir açılım yaratılacak³⁴; öte yandan bireylerin daha etkin bir hukuki güvenceye kavuşmalarına katkıda bulunulacak ve ayrıca dava sayısının azaltılması³⁵ suretiyle dava ekonomisi hayata geçirilecektir³⁶.

³² Walter, s. 378.

³³ Walter, s. 378.

³⁴ Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunundan Hukuk Muhakemeleri Kanununa, T.C. Adalet Bakanlığı Yayını, Ankara 2011, s. 167.

³⁵ Mustafa Özbek, "Dünya Çapında Adalete Ulaşma Hareketleriyle Ortaya Çıkan Gelişmeler ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümü", (AÜHFD, 2002/2, s. 121-159), s. 125.

³⁶ Haluk Konuralp, "Yargıtay Kararlarında Çevre Sorunları", (Mahkeme Kararlarında Çevre Sorunları, Ankara 1986, s. 65-96), s. 69.

KAYNAKLAR

- Dietmar Baetge, “Das Recht der Verbandsklage auf neuen Wegen” (ZZP 1999/3, s. 329-351).
- Dominik Gasser / Brigitte Rickli, *Schweizerische Zivilprozessordnung, Kurzkommentar*, Zürich 2010.
- Emel Hanağası, *Davada Menfaat*, Ankara 2009.
- Eser Tekeli, *Grup Davası* (Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi), Ankara 2008.
- Florian Bommer / Richard Gassmann / Beat Mathys, *Schweizerische Zivilprozessordnung*, Bern 2010.
- Gerhard Walter, “Mass Tort Litigation in Germany and Switzerland”, *Duke Journal of Comparative & International Law* Vol. 11, 2001 (s. 369-379).
- Hakan Pekcanitez / Oğuz Atalay / Muhammet Özeken, *Medenî Usûl Hukuku*, 10. B., Ankara 2011.
- Haluk Konuralp, “Yargıtay Kararlarında Çevre Sorunları”, (Mahkeme Kararlarında Çevre Sorunları, Ankara 1986, s. 65-96).
- İbrahim Özbay, *Grup Davaları*, Ankara 2009.
- İbrahim Özbay, “Grup Davalarına Kavramsal Bir Yaklaşım ve Ortak Hukuk (Common Law) Sistemlerinde Grup Davalarına İlişkin Gelişmeler”, (Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan, İstanbul 2007, s. 1967-1988).
- İlhan Postacıoğlu, “Dava Teorisi Üzerine Bazı Mülahazalar” (Tahir Taner Armağanı, İstanbul 1956, s. 737-752).
- Murat Atalı, “İsviçre Federal Hukuk Muhakameleri Kanunu Taslağı” (MİHDER 2005/I, s. 123-188).
- Murat Atalı, “İsviçre Federal Hukuk Muhakemeleri Kanunu Ön Tasarısı Hakkında Değerlendirmeler” (MİHDER 2006/III, s. 607-631).
- Mustafa Özbek, “Dünya Çapında Adalet Ulaşma Hareketleriyle Ortaya Çıkan Gelişmeler ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümü”, (AÜHFD, 2002/2, s. 121-159).
- Nevhis Deren-Yıldırım, “Kollektif Hukukî Himaye-Medenî Usûl Hukukunda Sonun Başlangıcı mı, Etkin Hukukî Himayenin Vazgeçilmez Un-

suru mu?" (YD 1997/1-2, s. 137-154).

Peter Gilles, *"Prozessrechtliche Probleme von verbraucherpolitischer Bedeutung bei den neuen Verbraucherverbandsklagen im deutschen Zivilrecht"* (ZZP 1985/1, s. 1-31).

Reinhard Greger, *"Verbansklage und Prozessrechtsdogmatik-Neue Entwicklungen in einer schwierigen Beziehung"* (ZZP 2000/4, s. 399-412).

Samuel P. Baumgartner, *"Class Actions and Group Litigation in Switzerland"* (<http://ssrn.com/abstract=932064>).

Yavuz Alangoya, *"İsviçre'de Yeni Federal Medenî Usûl Kanununa Doğru"* (Özer Seliçi'ye Armağan, Ankara 2006, s. 83-102).

Yavuz Alangoya / Kamil Yıldırım / Nevhis Deren-Yıldırım, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler*, İstanbul 2006.